

ELS LLINATGES DE LES BALEARS (V)

PER FRANCESC DE B. MOLL
NOMS D'ORIGEN GERMANIC

A Espanya abunden, des de l'alta edat mitjana, els llinatges procedents de llengües germàniques. La dominació visigoda, i a Catalunya la dels francs, va deixar aquest testimoni de germanisme, fossilitzat en els noms propis de persona i de família.

Fixau-vos en el castellà, quants de noms d'home tenen origen germànic i encara posseeixen un derivat en noms de família acabats en EZ: Ramiro — Ramírez, Menendo — Menéndez, Nuño — Núñez, Rodrigo — Rodríguez, etc.

El català no formava derivats en EZ, però va heretar moltes dotzenes de noms germànics aplicats a designar persones i, a través dels descendents, a designar famílies.

Molts de noms germànics expressaven idees referents a coses de la guerra, a animals vigorosos (sobretot a l'onso) o a divinitats de la mitologia nòrdica.

Els principals llinatges balearics d'origen germànic són:

ADROVER: de Adroar, que volia dir "pare del poble".

ALABERN: de Aldabern, "onso vell".

ALOMAR: de Aldemar, "vell famós".

AMENGUAL: de Ermingaud, nom de dues divinitats.

ARGUMBÀU: de Ercanbald, "indígena audaç".

ARNAU: de Arnoald, "àguila que governa".

BERNAT: de Berinhard, "onso fort".

BERTRAN o BELTRAN: de Berht-raban, "corb il·lustre".

ESBERT o SBERT: de Ag isberht, "molt brillant".

CIFRE: de Sigfrid, "pau victoriosa".

FRAU: de Frawi, "alegre".

GALMES: de Waldmer, "governant famós".

GARAU: de Gairoald, "govern de la llança".

GELABERT: de Gisalberht, "flexa brillant".

GOMILA, de Guma, "home".

GONYALONS: de Wanilone, "esperança".

(La llista continuarà a "La columna de foc" de dissabte qui ve).

1898: ELS SOLDATS MALLORQUINS EMBARQUEN CAP A FILIPINES

PER SALVADOR GALMES

Les guerres colonials i la ridícula, tant com funesta, ruptura amb els Estats Units, exigien cada dia noves immolacions de

jovenesa, i els soldats, com guardes de víctimes inconscients, eren portats al sacrifici per la pàtria gran o per mesquineses

egoistes i criminals d'una política anihiladora, vertader Moloc d'un Estat incapaç i desnarit.

Un dissabte de matí, En Jaumet se'n anà de destacament a les fortificacions en construcció d'es CAP ENDERROCAT.

Després del primer ranxo hi hagué sorteig per a Filipines. La sort li tocà. S'havien d'embarcar el dia següent, i ell, fins al vespre, no en va sobre res. Gràcies a un telegrama que jo havia tramès a casa seva, pogué veure sos pares.

La fatalitat té a voltes complaences de mare!

No es queixà; ¿per què s'havia de queixar? Quan partí, abraçant sos pares, sols no va plorar; ¿per què havia de plorar?

En el moment de partir, un horabaixa de febrer, un general els va fer un sermó amb força crits i manotades. ¿Què deia? Paraules forasteres que els soldats no entenien ni escoltaven, constituïnt per a ells una pura articulació de sons.

Un nigulat brut blavís encortinava l'horitzó ponentí com un paper amacarronat, tot esqueixos esvorellats de lluissors rogenques, esfilagarsades. Semblaven llamps empedreïts, fulgors immobilitzades d'un esguard de lleó retut i vell. Tal volta eren un símbol.

Un pagès corria per la RIBA, amb lo capell apilotat en la convulsió de ses mans crispades, la vista esbarrada i cridant pres de follia:

—Me roben es meu fill!

Vers la tramuntana suraven pedassos nigulosos que reflectien el crepuscle de color vermell-bruta, de sang serigotosa.

Una música militar tocava la MARCHA DE CADIZ. Els patriotes cridaven VIVA ESPAÑA!

Dins les aigües tèrboles de la vora de mar, suraven escorxes, brins, fulles d'alga, esquerdes de canya, trossos de fusta i de suro, una senalla escudada, un pelleringo d'esportí, detritus de la vida.

LA FRUSTRADA «DIADA DEMOCRÀTICA DE JOVENT»

Un nombrós planter de grups juvenils de Mallorca havia convocat per diumenge passat, dia 7 de març, una "diada democràtica de jovent", amb la sana intenció de fer una ampla trobada de joves amb inquietuds i preocupacions cíviques, per reflexionar i discutir conjuntament una sèrie de temes de viva actualitat avui aquí. El lloc de la trobada era el monestir de la Real, i s'havia establert un programa de temes importants a tractar, i demanat amb temps el permís governatiu reglamentari.

Sembla que una iniciativa com aquesta hauria d'ésser, no sols autoritzada, sinó encoratjada i ajudada per les autoritats i pels mitjans de comunicació. Per això els joves s'endugueren una sorpresa doblement trista, en veure que l'acte no era autoritzat, i que els diaris BALEARES i DIARIO DE MALLORCA, que no havien informat prèviament de l'acte projectat, s'apressaven a comunicar als seus lectors la no-autorització (el segon d'una manera correcta, sense comentaris —però atribuïnt l'organització de l'acte, "como se sabe", a la campanya per la cooficialitat, protagonisme que hem de negar, no perquè no ens agrada la idea d'organitzar-lo, sinó perquè ens va arribar ja organitzat pels grups de jovent que signaven la convocatòria, i ens haguérem de limitar a adherir-nos-hi. Quant al BALEARES, amenitzava la notícia amb una sèrie de comentaris de gust dubtós, típics de l'autor de la secció).

Així, un acte projectat com a trobada multitudinària amb un dens programa de reflexions, quedà limitat a un grup d'unes tres-centes persones, que renuncià disciplinadament a l'actuació pública que no havia estat autoritzada i es limità a la lectura d'unes adhesions a l'acte frustrat, al cant de diverses cançons i a una discussió en privat de temes diversos (renunciant a la magnífica instal·lació de micròfons que s'havia muntat), mentre alguns redactaven una carta de queixa al Sr. Governador per la no-autorització de l'acte, i altres de resposta a les adhesions rebudes, que foren signades després pels assistents.

Creim que els frares de la Real, que donaren generosa hospitalitat als joves, i les forces d'ordre públic que seguiren discretament tot l'acte, sense que a cap moment es produís el més lleuger incident, són testimonis d' excepció de la serietat i civisme d'un jovent mallorquí que demostrà ésser mereixedor d'un ample marge de confiança. Esperem que en una altra ocasió aquest marge no els sigui negat, i que se puguin celebrar moltes DIADES DEMOCRÀTIQUES DE JOVENT com la programada per diumenge. El futur democràtic de la nostra comunitat en sortirà sens dubte afavorit.

JULIO CORTÁZAR I EL COMPROMÍS

PER NATI FERRAGUT-JORDI PUIG-RAFAEL TRO

"Es obvio que tratarán de comprar a todo poeta o narrador de ideología socialista cuya literatura influya en el panorama de su tiempo; no es menos obvio que del escritor, y sólo de él, dependerá que ello no ocurra"

J. Cortázar

Amb aquest encapçalament, comença Julio Cortázar una breu ressenya sobre la idea del "Compromís" al volum segon del seu llibre "Ultimo Roun". Naturalment, el concepte que exposa l'escriptor damunt aquest tema ens ha agradat a bastament per a treure'n alguns paràgrafs molt concisos però molt demostratius i incisius d'un problema que tan sovint sorgeix en boca d'uns i altres a les pàgines de diverses publicacions i que, del nostre punt de vista i potser de molts altres, es tracta d'una manera un tant "univalent", dogmàtica o amb perspectives de clarividència.

Passem a un altre punt; per a Cortázar, és molt fàcil que el compromís d'un autor el porti a veurer's sotmés a formes públiques i espectaculars. I que "llegará un día en que, más que libros, le reclamarán discursos, conferencias, firmas, cartas abiertas, polémicas..."

Tot això, en realitat, no ens semblaria malament "en certa forma", si no trencàs el que Cortázar diu "delicado equilibrio que permite seguir creando una obra con aire en las alas, sin convertirse en el monstruo sagrado, el prócer que exhiben en las ferias de la historia cotidiana".

Ara bé, la literatura —ja ho sabem— ha d'assumir els problemes de la seva societat; això és prou clar i patent. Però, de totes les maneres, la literatura produïda en una societat burgesa no té res a veure amb el proletariat, amb el poble; tot lo més seran pures disquisicions "a favor", "en pro", "per"; però mai literatura feta del poble per al poble, ja que mentres aquest no passi primer a ser la classe dominant i després la classe única, aquest fenomen que potser alguns ansien o creuen que és realitat, no ho sera.

Ah!, i una altra cosa: seguiu la "amarga y necesaria moraleja" que ens dona Cortázar: "No te dejes comprar, pibe, pero tampoco vender".

ELS «PER QUES» DE L'«ANDRAITX»

PER A.M.

A la secció "Hemeroteca" del Diari de Mallorca del 6 de març, hem llegit que el setmanari "Andraitx" (que qualsevol no mallorquí llegirà naturalment ANDRAITX, amb accent damunt la i,

com FELANITX) duu una secció en "lengua vernàcula" intitolada PER QUE? i signada per BARBARROJA i una altra "en lengua del imperio" —Diario de Mallorca "dixit"— que es diu POR

QUE? i va signada per BARBA AZUL. El diari reproduceix unes quantes preguntes de cada secció, i és molt curiós: no sabem si la diferència és deguda al diferent color de la barba dels preguntadors, o a la diferent llengua que els serveix d'instrument, però el cas és que les preguntes de BARBARROJA demostren un grau elevat de preocupació cívica: per què hi ha allots en edat escolar que fan feina en

(Passa a pag. 19)

VENUS SEDENTE

Es mucha costumbre decir —y aún más escribir— que cualquier tiempo pasado fue mejor; no es verdad, pero a veces suele venir muy a pelo el recordarlo a ver si cuele por verdad. El tiempo todo lo devora, nos dijo Ovidio, y en su voracidad también se lleva los buenos y los malos recuerdos puesto que huye para jamás volver (esto es de Virgilio).

Antes, cuando el legislador era galante sin dejar de ser administrativo —recuérdese que lo cortés no quita lo valiente—, se preocupaba por las asentaderas de las señoras, la noble y solemne y cumplida popa de las damas anteriores a la primera guerra europea, pensando, sin duda, en la evidencia de que, si la mujer cristiana y española era un pródigo dechado de arrobas y de virtudes, resultaba político y conveniente al procomún el cuidarla por do más volumen había, esto es, por las nalgas o nalgatorio (del latín "natis", a través del latín vulgar "natica", que para los romanos señalaba lo mismo que para los españoles), o cachas (del latín "capula", empuñadura de la espada, más tarde chapa que cubre la hoja de la navaja y, aun más tarde, lo que se dice), o tabalarío (del árabe "tabal", tímpano), o antifonario o tafanario (aquel del latín "antífona", el que responde, y el segundo, del primero), o bullarengue (del castellano "bollo" y que

antes significó artificio remarcador de las formas glúteas), o salvohonor (de "salvar" y "honor", vayan ustedes a saber por qué), o rabel (de "rabo"), o rulé (del latín "rotula", rueda, por intermedio del francés "rouler"), o as de oros (por razones obvias), o culo (del latín "culus"), o pompis (voz de origen incierto, probablemente gilipollas) y, dicho y hecho, promulgó la ley de la silla de 20 de febrero de 1912 que, sumada a una adecuada dieta de garbanzos, judías con chorizo, tocino y pan, llegó a producir ejemplares muy hermosos y sin parangón posible.

¿Qué se habrá hecho de las cuionas matronas que preocuparon al legislador de entonces? En "Los trabajos de Persiles y Sigismunda", Cervantes culpa al tiempo de salteador y robador de la humana belleza de las mujeres. Lo malo de estas añoranzas vetustas es pensar que, tras aquel asalto y aquel robo, ya sólo habita la muerte devoradora de las opulencias que, ¿quién lo duda? también tuvieron su premio fecundo.

Según la ley cuya contemplación (amén de otras ensoñaciones no todas alegres) nos ocupa, las damas trabajadoras tenían derecho a silla propia, como las estrellas de cine en el escenario, y aun a despachar sentadas, para menor desgaste y mayor engorde de lo que los moros, cuando eran nuestros hermanos de raza, llamaban la retambufa (del substantivo "retaguardia", zaga, y éste del árabe "saga", retaguardia, y el verbo "bufar", resoplar con ira).

Siguiendo el viejo hábito hispano del incumplimiento de la ley por olvido de que la ley existe, el sabio precepto fue cayendo en desuso y, con las sillas barridas, se barrieron también las reivindicaciones laborales que hoy, a lo que imagino, incluso llegarían a considerarse atentatorias a los derechos de la mujer, por no pocas mujeres que, ¡quién lo sabe!, a lo mejor hubieran cambiado la silla por un jornal más decentito y que les permitiera comer caliente dos veces al día.

El año pasado, que como todos sabemos fue el Año Internacional de la Mujer (aunque en un diario madrileño, ignoro a causa de qué extrañas connotaciones eróticas, se le llamase el Año Internacional del Conejo, del latín "cuniculos", que en Plinio significa conejo pero en César vale por foso oculto o camino cubierto) fueron no pocas las féminas que nos aleccionaron con su ejemplo, y las actuaciones de doña Pilar, desde Bilbao, y doña María Estela (en el mundo, Isabelita), desde Buenos Aires, suscitaron innumerables aplausos en la opinión sana o mayoría silenciosa, como también es costumbre decirle. Es evidente que a doña Pilar, desde su sillón de alcaldesa (mujer que ejerce el cargo de alcalde), y a doña María Estela, desde su poltrona de presidenta (la que preside), les coge un poco a trasmano la ley de la silla, pero no lo es menos que ante tanto embate y tambaleo como hubieron de sufrir, quizá les hubiese convenido despertarla de su letargo.

La Venus sedente, con su nombre de escultura griega del Museo del Louvre, bien pudiera valer como símbolo de un mundo que murió a empujones y llevándose, entre mil cosas malas, alguna que otra apetecible y buena. En el año 1912 yo era todavía un proyecto remoto pero, pese a mi ausencia de este valle de lágrimas —y ustedes perdonen— eran ciertas para todos y tangibles para los afortunados, mozas como

Lolita Velázquez, de llamativa belleza; Elena Tolosa, la Virgencita, cocota madrileña; la Fornarina, partidaria del torero Bombita; Laura Santos, cantada —y explicada— por Felipe Trigo; Carmen Andrés, que usaba falda pantalón; Zazá, cupletista de la nueva hornada; Clotilde Santa Cruz, morenota, fuerte y enlutada; Paquita Escribano, que renueva sus laureles en Madrid, y otros varios centenares cuya nómina —y cuyos adjetivos calificativos— no tengo por qué seguir copiando de mi fuente erudita: "La hoja de parra".

Desde hace sesenta y tres años, la mujer española puede despachar tirantes, sardinas o tachuelas sentada y sin levantarse. ¡Para que después digan los eternos descontentos que estamos atrasados! Como la ley hace la excepción de que las mujeres podrán trabajar en silla tan sólo cuando la naturaleza de su labor se lo permita, me imagino que algunas profesiones, la de ramera, por ejemplo, quedarán fuera de esta reivindicación social ya que, de lo contrario, sería sumamente peligrosa la prestación de sus servicios, tanto para la servidora como para el servidor. Quizá fuera prudente que en las Cortes, si amaina un poco el malhumor y la manía de llamar maricones a los procuradores sorianos por el tercio familiar se intentase poner al día la vieja ley —que en ningún caso entiendo humillante en su propósito— de cuya existencia me entero por el artículo que publicó don Juan A. Sagardoy en estas mismas páginas, el día 13 de enero, San Potito (y no es cachondeo), del año en curso.

C.J.C

(Por cortesía de "Informaciones" y C.J.C.)

ELS «PER QUES» DE L'«ANDRAITX»

(Ve de pag. 17)

lloc de jugar en hores no escolars, per que la representació d'Andratx (escrit correctament, per cert) que anà a visitar el Governador no li parlà dels problemes de sanejament que té plantejats el poble; etc. En canvi, BARBA AZUL es preocupa per qüestions de "religiositat" purament formals, com per que manquen altars a les capelles de l'església, o per que els difunts no són rebuts a la porta de l'església.

Però la pregunta més "curiosa" de Barba Azul és aquesta: "Por qué clases en mallorquina, cuando lo que realmente hace falta, sobre todo en las escuelas, es enseñanza religiosa?"

Aquesta pregunta ens en planteja un munt a nosaltres, que voldríem veure contestades pel senyor de la barba blava mateix, o per qualsevol andritxol que vulgui satisfer la nostra curiositat. Són aquestes:

¿Es que a Andratx es fan classes EN mallorquí? (Si fos així, volem fer arribar des d'ara la nostra cordial felicitació als andritxols, que ja poden disfrutar d'un començament de

cooficialitat: nosaltres fins ara ens hem d'accontentar amb classes DE mallorquí i de qualque petita explicació EN mallorquí de tant en tant).

¿Es que a les escoles d'Andratx no es dona ensenyament religiós? (Si fos així, serien les úniques del país).

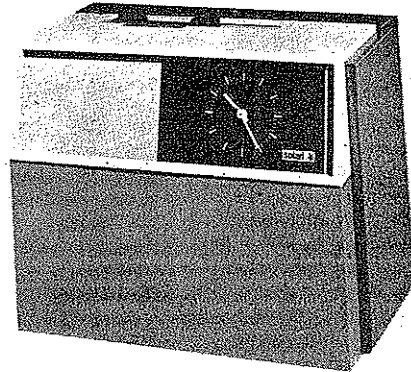
¿Es que les classes de religió no s'han de donar en la nostra llengua als allots mallorquins? El Bisbe Enciso ja ho va intentar, i els Bisbes actuals de les illes han fet una declaració conjunta sobre el tema; però sembla que el senyor Barba Azul i altres senyors tan "religiosos" com ell només escolten els bisbes quan els convé.

¿Quina mena d'incompatibilitat veu el senyor de la barba blava entre el mallorquí i la religió? No hem sentit a dir mai que ni la "beateria" ni la irreligiositat estiguin lligades a cap llengua determinada, i estem segurs que es poden trobar nombrosos "exemplars" de les dues espècies tant entre els qui parlem la "llengua vernàcula" com entre els qui parlen "el idioma del Imperio"...

JUAN PALLICER CIFRE

DISTRIBUIDORA INDUSTRIAL MUEBLES OFICINA

SOLARI RELOJES PARA REGISTRO Y CONTROL DE ENTRADA Y SALIDA DE PERSONAS

Con servicio y garantía de una firma de prestigio GENERAL RIERA, 44 - tel. 293392